

สะค้าน

1. ชื่อสมุนไพร สะค้าน (SA KHAN) หรือ ตะค้านเล็ก (TA KHAN LEK)

2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Piper ribesoides* Wall. ชื่อวงศ์ Piperaceae

3. ชื่ออื่น ตะค้านหยวก (นครราชสีมา)

4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา เลื้อยเกาะอิงอาศัย

ใบ ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่แกมขอบขนาน โคนใบรูปหัวใจหรือมน ปลายใบแหลม กว้าง 7.5-10 เซนติเมตร ยาว 15-20 เซนติเมตร เส้นใบ 8-9 คู่

ดอก เป็นดอกช่อเชิงลด แยกเพศ ดอกช่อตัวผู้รูปขอบขนาน เกสรตัวผู้ 2 อัน ใบประดับรูปขอบขนาน ดอกช่อตัวเมีย ยาวประมาณ 7.5 เซนติเมตร ยอดเกสรตัวเมีย 3 อัน

ผล เมล็ดเดี่ยวแข็ง รูปทรงกลม สีแดง

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ใบดอกผลเถาราก

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ใบ ขับลมในลำไส้ แก้แน่นจุกเสียด แก้ธาตุพิการ

ดอก แก้ลมอัมพฤกษ์

ผล แก้ลมในทรวงอก

เถา ขับลม ในลำไส้ แก้จุกเสียด บำรุงธาตุ แก้ธาตุพิการ บำรุงกำลัง

ราก แก้ไข้ แก้หืดแก้จุกเสียด รักษาธาตุ

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

-

8. สารสำคัญ

-

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พบในป่าดงดิบ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ ป่าดงดิบ ป่าดิบชื้น สวนผลไม้ สวนป่า
- ภาค ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน
- จังหวัด ระยอง จันทบุรี ตราด กาญจนบุรี ชุมพร

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยการปักชำ การปักชำเสาค้านเหมือนการชำพริกไทย หรือพลู โดยการนำยอดไม้แก่ไม่อ่อนจนเกินไป ตัดยาวประมาณ 8 – 10 นิ้ว แล้วนำยอดปักชำลงถุงเพาะชำ โดยผสมดินกับขี้เถ้าแกลบ ปักชำลงละ 2 – 3 ยอด ไว้ในเรือนเพาะชำ รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ ประมาณ 30 – 45 วัน เสาค้านจะเริ่มแตกยอดใหม่ และงอกงามออกมา พร้อมปลูกต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก เสาค้านจะปลูกได้ทุกฤดู แต่นิยมปลูกกันในช่วงฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน เสาค้านชอบพื้นที่สวน หรือปลูกต้องใช้หลักเพื่อเกาะเหมือนกับพริกไทย โดยการขุดหลุมใกล้กับไม้ใหญ่ กว้าง 40 เซนติเมตร ยาว 40 เซนติเมตร ลึก 40 เซนติเมตร รองก้นหลุมควรรใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก (ถ้าปลูกใกล้ต้นไม้ใหญ่จะได้ผลดี เช่น มะม่วง ทองหลาง มะกอก เป็นต้น)
- วิธีการปลูก เมื่อเสาค้านที่ปักชำอายุ 5 – 6 เดือน ลำต้นและรากแข็งแรงนำลงปลูกหลุมที่เตรียมไว้กลบดินให้แน่น แล้วนำฟาง หรือหญ้าแห้งปิดโคนต้น รดน้ำให้ชุ่ม (ถ้าไม่ปลูกกับโคนไม้ก็ต้องมีหลัก หรือเสาปักให้เสาค้านเลื้อย)

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย เราใส่เมื่อรองก้นหลุม แล้วใส่อีกครั้งเมื่อปลูกได้ 6 เดือน ใส่แต่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก ปีละ 2 ครั้ง
- การให้น้ำ เสาค้านเป็นพืชชอบน้ำ แต่ไม่ชอบน้ำขังถ้าฤดูฝนสามารถปล่อยตามธรรมชาติ
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู เสาค้านไม่ค่อยมีแมลงมากนัก คงไม่ต้องใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล แต่นิยมเก็บเกี่ยวในฤดูแล้ง ระหว่างเดือนธันวาคม – เมษายน (เสาค้านจะเก็บเกี่ยวได้เมื่ออายุ 4 – 5 ปี มีขนาดลำต้นใหญ่พอสมควร)
- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการตัดรากที่แก่ แล้วเอาโคนต้นไว้ประมาณ 50 เซนติเมตร เพื่อจะแตกต้นใหม่ นำเอามาตัดเป็นท่อน ๆ ตัดใบ กิ่ง ก้าน ออกให้หมด เพื่อนำส่งแปรรูปต่อไป
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้เถาสาค้านสด ๆ แล้วนำมาล้างน้ำให้สะอาด และผึ่งให้แห้ง จึงนำมาผานบาง ๆ และนำไปตากแดดที่ ประมาณ 7 – 10 วัน จนแห้ง หรือนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้เสาค้านแห้งมาแล้ว นำมาใส่ถุง หรือกระสอบโปร่ง ๆ เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป หรือเก็บใส่กระสอบไว้ในห้องที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี และที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

เถาสาค้านแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 90-150 บาท